

Integration- och
arbetsmarknadsförvaltningen
Anna Svensson

2024-10-29

Dnr AN 2024-164
Dnr KS 2024-468

Arbetsmarknadsnämnden

Motion (KD) - Skälig boendekostnad i samband med ekonomiskt bistånd, svar

Förslag till arbetsmarknadsnämndens beslut

1. Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut tillstyrks.

Förslag till kommunstyrelsens beslut

1. Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut tillstyrks.

Förslag till kommunfullmäktiges beslut

1. Motionen avslås med hänvisning till att förslaget innebär sämre förutsättningar för biståndsmottagare och framförallt barn i biståndsbehov att uppnå skäliga levnadsförhållande. Förslaget innebär också att verksamhetens behov av flexibilitet som behövs för individuell bedömning av den enskildes faktiska kostnad och behov begränsas.

Ärende

Liselotte Fager (KD) och Lars Roxå (KD) föreslår i en motion daterad 2024-04-16 att:

- Norm för skälig hyreskostnad i samband med ekonomiskt bistånd anpassas till Stångåstadens genomsnittliga hyresnivå.
- Högsta godtagbara hyresnivån tas bort som begrepp och endast genomsnittlig hyresnivå, enligt första att-satsen, används.

Motionen föreslår att Linköpings kommun beslutar om ovanstående med anledning att Stångåstadens snitthyror är att bedöma som skäliga boendekostnader i enlighet med vad Socialstyrelsens allmänna råd och rättspraxis uttrycker att skälig boendekostnad ska vara i linje med vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig.

Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningen föreslår
arbetsmarknadsnämnden tillstyrka förslaget inför kommunstyrelsens
beredning till kommunfullmäktiges beslut.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse – Rubriken på tjänsteskrivelse, 2024-10-29

Bilaga – Motion (KD) – Skälig boendekostnad i samband med ekonomiskt bistånd

Bakgrund

Regelverk att förhålla sig till

I handbok för ekonomiskt bistånd lyfter Socialstyrelsen fram att vid bedömning av skälig boendekostnad kan Försäkringskassans referensvärden om genomsnittliga och högsta godtagbara boendekostnader ge viss vägledning tillsammans med lokala förutsättningar och andra omständigheter till den individuella behovsprövning som socialtjänsten alltid ska göra.¹

Socialstyrelsen lyfter även fram vikten av skälig tid (rådtrum) för bostadsbyte om boendekostnaden inte är skälig.²

Utgångspunkten vid bedömningen av vad som är skälig boendekostnad bör vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Kostnaden bör även relateras till hyresnivån hos allmännyttiga bostadsföretag eller andra större bostadsföretag på orten. Med orten bör avses den tätort där den enskilde bor eller de närmast belägna tätorterna inom kommunen.³

Boendenormen för skäliga boendekostnader är den nivå som är riktmärke för handläggare och klienter att förhålla sig till. Alla boende med samma storlek har däremot inte en och samma kostnad. Hyresvärdar har olika hyreskostnader för lägenheter i jämförbara storlekar. Det kan skilja sig från område till område och det kan skilja sig inom samma fastighet. Ett exempel på det kan vara att i ett hyreshus finns två exakt lika lägenheter, där en lägenhet har renoverats men inte den andra. Den renoverade lägenheten får därmed en högre hyra. En norm för högsta godtagbar boendekostnad ger verksamheten den flexibilitet som behövs för att bedöma boendekostnaden utifrån individuell bedömning av den enskildes faktiska kostnad och behov. Boendenormen för högsta godtagbara boendekostnad ska endast användas i undantagsfall.

I handbok för ekonomiskt bistånd lyfter även Socialstyrelsens fram vikten av hänsyn till den enskildes situation vid bedömningen av skälig boendekostnad:

Vad som är skäliga boendekostnader och skälig boendestandard kan variera beroende på den enskildes situation och i vilket skede i livet han eller hon befinner sig. Personer med vissa funktionsnedsättningar kan t.ex. behöva en rymligare bostad än andra. Vid bedömningen av vad som är en skälig boendekostnad bör socialnämnden ta hänsyn till ett barns behov av utrymme även hos den förälder där barnet enbart vistas under umgängestid.⁴

¹ Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kap. 10.4.1, sid 107

² Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kap. 5.1.3, sid. 45, 115

³ Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kap. 10.4.1, sid.107

⁴ Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kap. 10.4.1, sid 107

Normnivåer liknande kommuner

Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningen genomförde under 2023 en omfattande genomlysning av utbetalt ekonomiskt bistånd. Genomlysningen belyste särskilt några utvalda kommuner. Uppsala som bedöms vara mest lik Linköpings kommun och Jönköping som hade lägst utbetalt bistånd samt Norrköpings kommun som aktivt har sedan 2018 sänkt det ekonomiska biståndet.

Uppsala utgår från Försäkringskassans referensvärden för skäliga och högsta godtagbara boendekostnader, något som Socialstyrelsen lyfter fram som en viktig vägledning att förhålla sig till. Jönköping och Norrköping har inte förhållit sig till dessa utan har förhållit sig till kommunens kommunala hyresbolag alternativt en bedömning av skälig boendekostnad och har därmed följt Socialstyrelsens rekommendation om att relatera boendekostnaden till hyresnivån hos bostadsföretag på orten.

I genomlysningen framkom att Norrköpings kommun tog bort möjligheten till högsta godtagbara boendekostnad. Detta skapade stor problematik vid beslutsfattandet då normnivå låg lågt i relation till den lokala bostadsmarknaden, vilket resulterade i att många fick avslag på sin ansökan gällande hyreskostnaden. Behov av en norm för högsta godtagbart belopp för boendekostnad återinfördes genom en möjlighet att bevilja upp till fem procent utöver skälig boendekostnad. Överstiger boendekostnaden maxbeloppet ska klient ges skäligt rådrum att sänka sin boendekostnad.

Linköpings kommun förhåller sig till Försäkringskassans referensvärden fram till år 2021. Från 2022 beslutades att inte längre följa den årliga publiceringen av Försäkringskassans referensvärden utan att endast uppdatera normnivåerna för boendekostnader motsvarande den hyreshöjning som Stångstaden beslutat genomföra. Detta som ett led i att närma sig skäliga boendekostnader som ligger i linje med hyresnivåerna hos bostadsföretag på orten.

Lokala förutsättningar

Beslut i mars 2022 och 2023 att närma sig hyresnivåer i linje med bostadsföretag på orten visade sig i genomlysningen inte vara tillräckliga. Linköpings kommun hade fortsatt höga boendekostnader i förhållande till fyra kommuner i R9-nätverket, som beskrivits ovan.

En förklaring till det är att Försäkringskassans referensvärden är ett rikstäckande perspektiv som är uppdelat på storstadskommun, mellanstor kommun och mindre kommuner. Varje perspektiv utgör ett genomsnitt av de kommuner som ingår i respektive grupp, vilket innebär att Försäkringskassans referensvärden speglar ett snitt och inte den lokala bostadsmarknaden.

Analys av boendekostnader

Genomlysningen som genomfördes under 2023 av utbetalt ekonomiskt bistånd genererade till en djupanalys över de faktiska boendekostnader som biståndsmottagare i Linköpings kommun har. Djupanalysen visade att det var få hushåll som befann sig över högsta godtagbara boendekostnad. Däremot visade analysen att det fanns ett stort antal som befann sig mellan skäliga boendekostnader och högsta godtagbara boendekostnader. Analysen visade också på att det finns många hushåll som har andrahandskontrakt via socialförvaltningen, vilket kan innebära en förhöjd boendekostnad om kontraktet inkluderar möblering. Skälig boendekostnad inkluderar inte möbler vilket i sin tur gör att dessa boenden då hamnar över skälig boendekostnad. Vidare visade analysen att det inte var tillräckligt många hushåll där rådrum att hitta ett billigare boende fanns. För att komma tillrätta med att få till skäliga boendekostnader krävs att varje hushåll som befinner sig över skälig boendekostnad bör utredas och ges möjlighet till att hitta ett boende med en skälig boendekostnad. Om endast skälig boendekostnad råder och det inte finns utrymme för en långsiktig lösning riskerar klienterna att behöva ta av sin riksnorm för att täcka upp skillnaden mellan vad förvaltningen beviljar i boendekostnad upp till den faktiska boendekostnaden.

Inför 2024 års årliga hyreshöjning togs kontakt med hyresvärdarna Wilhelm, Viktoria Park och Stångåstaden i Linköpings kommun för att få en dagsaktuell överblick på hyresnivåerna i Linköpings kommun. Stångåstaden var den hyresvärd som återkopplade sina hyresnivåer.

2023 års normer för skäliga och högsta godtagbara boendekostnader jämfördes med hur normerna skulle se ut om hyreshöjning gjordes utifrån Stångåstadens hyreshöjning för 2024, hur normerna skulle se ut om ingen förändring gjordes och hur förändringen av normnivåerna skulle se ut om normnivåerna ändrades till Stångåstadens snitthyror. Samma jämförelse gjordes utifrån högsta godtagbara boendekostnader.

Utöver jämförelsen av boendekostnaderna behövs även förutsättningar för verksamhet och handläggning samt boendesituationer generellt i Linköpings kommun belysas.

Boendenormerna är högre än Stångåstadens snitthyror, vilket medför att hushållen idag inte befinner sig i trångboddhet, vilket gynnar barns möjligheter till studiero. Boendenormerna ger också ett relativt stort beslutsstöd till individuella beslut för vad som kan anses som skäligt, vilket ligger i linje med socialtjänstlagen som lyfter vikten av att all bedömning ska göras utifrån individuella förutsättningar.⁵ Samtidigt som normerna är högre än Stångåstadens snitthyror behöver verksamheten ekonomiskt bistånd

⁵ Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kap. 10.4.1, sid 107–108

dagligdags hantera boendefrågor kopplat till hemlöshet, vilket indikerar att många har svårt att hitta boendelösningar. En förklaring till att det är svårt att hitta boendelösningar kan vara att många hyresvärdar efterfrågar inkomststoppgifter och äger beslutet om vem som får erbjudande om hyreskontrakt. Detta kan inte verksamheten styra. Att ha generösa normnivåer för boende kan innebära att fler personer kan ha rätt till ekonomiskt bistånd som utfyllnad på grund av höga boendekostnader som gör att de inte klarar sin försörjning själva.

Bedömning

Ett beslut om ekonomiskt bistånd grundar sig på en individuell bedömning om rätten till ekonomiskt bistånd. Ett viktigt stöd i att bedöma vad som är skäligen boendekostnad är att det finns normer som speglar boendekostnader som ligger i linje med hyresnivåerna hos bostadsföretag på orten.

För att skapa bra förutsättningar i verksamheten att arbeta med individuella bedömningar och att sökande ska ha skäliga boendekostnader utifrån lokala förutsättningar och andra omständigheter, är det viktigt att ha normer för högsta godtagbara boendekostnader. Detta ger handläggare utrymme att jobba med rådrum för att på sikt nå en skäligen boendekostnad, vilket också bidrar till att kunna jobba mer motiverande mot arbete och studier.

Att inte ha ett spelutrymme bidrar till att fler hushåll skulle få avslag på boendekostnaden. Det kan i sin tur dels leda till att hushållen skulle behöva ta från sin riksnorm för att kunna bo kvar, dels kan det innebära att barn inte får sina behov tillgodosedda och dels till att hushållen kan behöva söka akut bistånd till mat. En akutansökan ska dessutom prioriteras och utredas omgående vilket belastar verksamhetens arbetsbörda och arbetsmiljö.

Förändring av normer för skäliga och högsta godtagbara boendekostnader inför 2024 skulle inverka på det dagliga arbetet med beslut om rätten till ekonomiskt bistånd, utbetalning och inverkan på hushållens ekonomiska situation samt handläggning och arbetsmiljö. Oförändrade normer för skäliga och högsta godtagbara boendekostnader skulle indirekt innebära en sänkning eftersom hyresvärdar höjer sina hyror. En mindre sänkning och kvarhållande av högsta godtagbara boendekostnader ger verksamheten bättre förutsättningar att fortsätta jobba flexibelt utifrån socialtjänstlagen.

Vid bedömningen gjordes även en långsiktig bedömning vilket resulterade i att 2023 års normnivåer kvarstår tills de är i nivå med Stångåstadens snitthyror. Detta ger förutsättningar både för verksamheten och för hushållen som söker ekonomiskt bistånd. Förvaltningen ska i det långsiktiga arbetet prioritera ett aktivt arbete med att sänka boendekostnaderna med målet att nå nivåer som är jämförbara med Stångåstadens snittkostnader. Ett led i detta är att i första hand arbeta bort de hyror som befinner sig inom ramen för högsta godtagbara

boendekostnader och därmed på sikt kunna minska skillnaden mellan skäliga och högsta godtagbara boendekostnader.

Slutsats

Motionens förslag kan medföra kännbara konsekvenser för barns möjligheter till skälig levnadsnivå jämfört med nuvarande gällande beslut från 2023. Sannolikheten bedöms vara stor med motionens förslag. Detta då förslaget innebär en reell sänkning av normnivåerna och det är mer en fråga om när det inträffar och i vilken omfattning.

Nuvarande gällande beslut från 2023 kan medföra lindriga konsekvenser då även dessa speglar en minskning jämfört med marknadens hyreshöjning för 2024. Det är mindre sannolikt eller uppstår endast vid enstaka tillfällen att det medför konsekvenser, då minskningen inte blir lika stor. Minskningen är också mer verklighetsanpassad samt sker i ett aktivt arbete ute i verksamheterna.

Med anledning av detta är förslag till beslut att avslå motionen.

Ekonomiska konsekvenser

Med förslaget att motionen avslås uppstår inga ekonomiska konsekvenser.

Att sänka normnivåerna enligt motionens förslag skulle innebära kostnadsökningar för kommunen:

- Kostnader kopplat till en allt större fattigdom bland hushållen som uppbär ekonomiskt bistånd skulle på sikt kunna bli kostnadsbärande, då exempelvis extra medel för akuta matpengar, tandvård, hemlöshet mm skulle behövas beviljas.
- Kostnader kopplat till sämre förutsättningar för personalens arbetsmiljö skulle kunna leda till dyra rekryteringskostnader och rehabiliterande kostnader.

Kommunala mål

Ett Linköping med minskad segregation (Målområde Samhälle)

Lättillgänglig, god och jämlik välfärd (Målområde Medborgare)

En hållbar ekonomi (Målområde Ekonomi)

En organisation med hög produktivitet och effektivitet (Målområde Verksamhet)

Linköpings kommun är en attraktiv arbetsgivare med en hållbar kompetensförsörjning (Målområde Medarbetare)

[Länk till kommunfullmäktiges övergripande mål](#)

Jämställdhet

Ur ett jämställdhetsperspektiv är det viktigt att skapa samma förutsättningar för alla som bor i Linköpings kommun oavsett vilken försörjningsform de har. Förutsättningar för att uppnå detta minskas reellt med motionens förslag. Nuvarande gällande beslut innebär också ett minskat ekonomiskt handlingsutrymme men ryms inom ramen för lika förutsättningar och möjligheter oavsett försörjningsform.

Barnkonsekvensanalys

Både motionens förslag och nuvarande skäliga och högsta godtagbara boendekostnader medför vissa konsekvenser för hushåll med biståndsbehov, kopplat till skälig levnadsnivå. Nuvarande skäliga boendekostnader ger bättre förutsättningar att se till barns bästa och bättre svara upp mot vad som kan anses som en skälig levnadsnivå utifrån vad en låginkomsttagare kan kosta på sig.

Uppföljning och utvärdering

Uppföljning och utvärdering sker kontinuerligt i det dagliga arbetet samt revideras en gång om året i samband beslutet om nya hyresnivåer hos allmännyttan fastställts.

Kommunledningsförvaltningens helhetsbedömning

[Klicka och skriv]

Information eller förhandling enligt lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

MBL- information eller förhandling är inte påkallad.

Integration- och
arbetsmarknadsförvaltningen

Mikaela Schullström

Beslutet skickas till:
Motionären
Kommunstyrelsen